

A MESTERSZÁLLÁSI TEMPLOM ÉPÍTÉSÉNEK TÖRTÉNETE

Egy-egy település számára a templom többféle funkciót és jelképes értelmet hordozó építmény. A községi-közösségi létnek fontos jelzője, hiszen léte a legszükségesebb középületek mellett – községháza, iskola – már a település állandóságát mutathatja. Nemcsak egy felekezeti híveinek istentiszteleti helye tehát csupán, hanem megépítése mind a közösség tagjainak, mind pedig a külső szemlélőnek jelzi, hogy új honfoglalás történt, a lakosság a tájat szentségi tájjá alakította át. A templom megléte számos egyéb egyházközségi/községi intézmény létét is feltételezi. Ilyen a temető, az ősök, elődök nyughelye, amely egyik legfontosabb kapocs a tájban gyökerezéshez, az otthonhoz, a szülőföldhöz. Mellette plébánia/templomigazgatóság működhet, azaz egyházi anyakönyvi hivatal, amely nemcsak a közösség tagjainak életében bekövetkezett változásokat regisztrálja, hanem ezeket törvényesíti, legitimálja, s nemcsak a jelen, de az utókor számára is nyilvántartja. A templom azonban nemcsak a teret alakítja át szakrális tájjá, hanem a mindennapi működése révén az időt is megszervezi, sőt megszenteli: a misék, a harangozás, egyéb templomi ájtatosságok révén szakaszokra bontja és ciklikussá alakítja.

A lelkész, lelkipásztor általában a közösség vezető személyiségei közé tartozik, hiszen tevékenysége és általában magas társadalmi presztízse, tekintélye révén a közösség nagyobb részének életét irányítja, befolyásolja. Ha másként nem, hát a hitoktatás által a gyermekeket, gyóntatásai és vasárnapi prédikációi által a templomba járó fiatalokét és felnőttekét, de közreműködése az életfordulók nagy eseményeinél (keresztelő, esküvő, haláleset) szinte állandó jelenlétet és befolyást biztosít számára. Ez a szerepköre felerősödik egyéb egyházközségi tisztségviselők révén: ilyenek lehetnek az egyháztanács tagjai, de közéjük tartozik a gondnok, a harangozó, a sekrestyés és a kántor, aki legtöbbször tanítói feladatokat is ellát.

A templom tehát jelezheti, hogy szervezett egyházi élet folyik az adott községben, közösségben. Léte visszahat a közösségi élet minden területére.

Ezeket gondolhatták végig az 1890-es évek legelején a Kunszentmártonból mesterszállási tanyáikra kiköltöző, akkor általában fiatal családok, s ezért határozhatták el, hogy a kibocsátó anyatelepüléstől való 20 km-es nagytávolság miatt önálló lelkészség felállítását kezdeményezik, s felépítik saját templomukat. E nagy akció mindenképpen hatással volt az új község szerveződésére is: megmutatta a közösségi összefogás szükségességét és eredményességét, de kiválasztotta a vezetésre érett személyiségeket, megerősíthette ezek önbizalmát. Ez volt az az egyik legfontosabb esemény Pusztá-Mesterszállás életében, amely az önálló községgé alakulásához is elvezetett. Ezért lehet tanulságos tehát a centenáris évfordulón röviden áttekinteni a mesterszállási templom építésének történetét.

A templomépités indítékai és előzményei

Az általában vett lelki szükségleten túl a mindennapi élet eseményei is szükségessé tették, hogy Pusztá-Mesterszálláson lelkészség létesüljön. Ennek egyik sürgető indítéka az volt, hogy a népes pusztá tanyavilágában elhunytakat a nagy anyagi megterhelés és a járványveszély miatt általában nem tudták az anyavárosba, Kunszentmártonba szállítani, s ottani temetőbe, az a megszentelt földbe eltemetni, hanem Mesterszálláson – többnyire a Fekete-halom oldalában – földelték el őket. Ezt a gyakorlatot 1892. elején Dósa József kunszentmártoni plébános megtiltotta, eltiltván Kovács I. József tanítót a további temetésektől s a kunszentmártoni polgármesteri hivatalhoz küldött átiratában azt kéri, hogy hasson oda a tanács, hogy „a pusztai elhaltakat kivétel nélkül haza hozzák, halott kém által megvizsgáltassák és itthon temessék el”. A tanács állásfoglalása szerint azonban lehetetlen olyan nagy távolságból járványveszély és jelentős költség nélkül a szállítás. Ezért inkább helybeli halottkém alkalmazását határozták el, megengedve a pusztai temetkezést, elrendelve viszont a kunszentmártoni pontos anyakönyvezést.¹ Ezt az intézkedést Kovács I. Józsefnek, a felsőrészi iskola tanítójának 1892. január 13-án kelt, s a plébánoshoz írott levele indította el, amelyben arról számolt be, hogy minden tiltakozása ellenére 1891. december 31-től „a pusztagazda utasítása és engedelme voltán” – ebben az időben Szarvák György – a pusztán kiket temettek el.² 1893-ban ezután került sor Mesterszálláson egy temető terület kijelölésére.³ A plébániához fűződő szálak erősítése miatt Dósa plébános egyúttal a bábának is csak a legszükségesebb esetben engedélyezte a keresztelést, kérve ugyanakkor a pontos anyakönyvi adatok benyújtását.

Ilyen körülmények érlelhettek meg a pusztá-mesterszállási lakosokban a helyi káplánság létesítésének gondolatát. Az egri érseki helynöknek Dósa József plébánoshoz írott 1893. március 24-i leveléből arról értesülünk, hogy „a pusztá mesterszállási birtokosok” Samassa József egri érseknek⁴ benyújtottak egy kérvényt, amelyben „egy helyi káplán oly módon való kirendelését kérelmezik, hogy az egyik iskolában mint tanító működjék s a lelkészi teendőket végezze”. A helynök, Széles Gábor részletes tájékoztatást kér az ügyben.⁵ Dósa József július 1-én írt válaszát, amelyben az alapítást megindokolja, s a lelkészi–tanítói jövedelemre is kitérhetett, nem ismerjük, csupán az arra már július 8-án megadott érseki engedélyt. Eszerint a plébános „a helyi káplánság s tanító teendőinek ellátása iránt valamely szerzetesházzal” lépjen kapcsolatba – az egyházmegye eszerint nem volt abban a helyzetben, hogy lelkészt adjon –, s minden lépésről tájékoztatást kér.⁶

¹ Kunszentmártoni Plébániai Irattár – a továbbiakban Pléb. Ir. – jelzet nélkül, a polgármester 264/Fi 892 sz. levele. A továbbiakban nem tüntetem fel a jelzetek hiányát, mert egyik ügyiraton sem szerepel.

² Pléb. Ir.

³ Ennek részleteit a fennmaradt iratok nem ismertetik.

⁴ Samassa József 1873–1912 között egri érsek. Működése idején 27 templom és 7 kápolna épült az egyházmegye területén. Soós 1984. 766.

⁵ Pléb. Ir.

⁶ Pléb. Ir., Egri Érseki Iroda 1997/1893. ikt. szám.

Dósa József először a szegedi ferencesekhez, majd a malackai ferences rendházhoz, a pozsonyi provinciálishoz fordult segítségért, egyikük sem tudott azonban segíteni, egy szerzetest adni.⁷ A júliusi–augusztusi levelezés után Dósa József szeptember 14-én írt Aradra a minoriták rendfőnökéhez, dr. Jánosy Demjénhez, aki rendtársát, Tapolcsányi Godefrédet ajánlotta mesterszállási lelkésznek.⁸ Az ügy kedvező alakulásáról Dósa József szeptember 29-én már be is számolt az egri érseknek, s egyidejűleg Aradra is írt.⁹ Párhuzamosan Dósa József eljár a városi tanács képviselő testületénél és a megyénél is. Erre nemcsak azért volt szükség, hogy Kunszentmárton, mint kegyúr jóvá kellett hogy hagyja a lelkészi–tanítói fizetést, hanem azért is, mert a szerzetes lelkész elengedéséért az aradi rendház évi 150 forintot kért Kunszentmárton városától. Ezt a támogatást engedélyezte a megye.¹⁰

Az egri érsek, Samassa József engedélyező levele nem váratott sokáig magára: az 1893. október 3-án kelt levél október 6-án megérkezett a plébániára és a polgármesteri hivatalhoz is Kunszentmártonba. Ez az okmány tekinthető a pusztamesterszállási helyi káplánság alapító okiratának.¹¹ Érdemes ennek főbb pontjait idézni: „A pusztamesterszállási hívek sikeresebb lelki gondozásának érdekében múlt hó 29-én kelt előterjesztése alapján megengedem, hogy Tapolcsányi Gotfrid, minorita rendű áldozár tartományfőnökének elem terjesztett nyilatkozata folytán, Pusztamesterszálláson, mint helyi káplán alkalmaztassék, javadalmazásul szabad lakáson, s a tanító részére kiadott föld használatán kívül Kun-Szent-Márton városától évi 300 fr díjazást, s Uraságodtól a temetési és avatási stóladíjakon felül minden napra 50 kr misedíjat nyervén, köteles levén e mellett a város az 50/kgy 893 sz. megyehatóságilag is jóváhagyott végzése szerint a minorita rendnek járó évi 150 forintot is fizetni. Kötelessége leendő pedig a nevezettnek a felsőrészi elemi iskolában a rendszeres tanítást végezni.” Az érseki levél részletesen előírja a lelkészi teendők ellátását is. Ezek közül érdemes kiemelni, hogy a liturgia minden napi végzése mellett a karácsonyi, a húsvéti, a pünkösd első napi, az úrnapi és a Szent Márton-napi szentmiséket és homíliát (prédikációt) a plébánosnak tartja fenn. Előírja, hogy a szentmisék, litániák a plébános „által kijelölt és semmi más célra igénybe nem vehető külön helyiségben, s ünnepen és vasárnap az iskolában az egyidejűleg megküldött oltárkö használatával mellett mondanók el”. A káplán feladataként említi az anyakönyvek gondos vezetését is, amelynek bejegyzéseit át kell iktatni az anyaegyház matrikuláiba is, s anyakönyvi kivonatok csak onnan adhatók ki. Végezetül azt kéri az érsek, hogy „igyekezzenek főpásztori gondoskodásomat mielőbbi templomépítés által is támogatni”.

⁷ Válaszlevelek a Pléb. Ir.-ban

⁸ Tapolcsányi Godefréd nevét a levelekben és iratokban többféleképpen találjuk. Mi az általa használt, s nyomtatott névjegyen is szereplő Godefréd formát választottuk. Helyesen a Gottfried alak szerepelne.

⁹ Ezek a levelek sajnos elvesztek, tartalmukról és a dátumokról Dósa Józsefnek más ügyiratokra írt kivonataiból tudunk tájékozódni.

¹⁰ A városi határozat ikt. száma 50/Kgy 893, a megyei engedély ikt. száma 13488/Kgy 893.

¹¹ 4575/1893 sz. érseki leirat, Pléb. Ir.

Samassa érsek levelének vétele után gyorsan peregtek az események. A kunszentmártoni képviselő testület a mesterszállási lelkészi és tanítói állásra vonatkozó saját, 50/kgy 893 számú határozatának végrehajtásával 1893. október 8-án megbízta a tanácsot. Az iskolaszék ugyanaz nap a mesterszállási-alsórész iskolánál szervezett kántortanítói állásra pályázatot hirdetett meg.¹²

Tapolcsányi Godefréd minorita szerzetes, a mesterszállási káplán 1893. október 9-én érkezett meg Kunszentmártonba. A városi tanács október 14-i ülésén döntött arról, hogy a lelkész fizetését október 15-től folyósítja, s hogy a rendháznak járó összeget két részletben: október 15-én és április 1-én küldi el Aradra, ahogy a rendfőnök kérte.¹³

Dósa József plébános 1893. október 15-én vasárnap nagymise, prédikáció, rózsafüzéres litánia keretében mutatta be a Fekete-halmi iskolánál a mesterszállási híveknek és iktatta be lelkészi-tanítói állásába az új káplánt. A plébános kérésére „az alsó részen lakók processióval, az olvasó imádkozása mellett” vonultak fel. Dósa József beszédében saját régi óhaját is megvalósulni látta a helyi lelkészség felállításában. „Hálát adok a jó Istennek – mondta –, hogy általam eszközli ekként a ti javatokat p.mesterszállási híveim, ezt óhajtottam én mindig, még mielőtt reám bízott volna gondoskodni rólatok, már gyermek s ifjú koromban, s a midőn mint felszentelt pap erre utaztam keresztül, valahányszor a Fekete halomra tekintettem, mindannyiszor felsóhajté, vajjon Istenem, mikor lesz itt templom, vagy csak egy szerény kápolna, ahol naponként bemutassék a szeplőtlen a te dicsőségedre? S íme, kedves atyámfia, amit óhajté s mindig szívből kívántam P. Mesterszállásának, az ma beteljesül.”¹⁴

A templomépítés előkészítése

E prédikáció is jelzi, hogy a helyi lelkészség megszervezésével párhuzamosan a templomépítés gondolata mind a hívek, mind Dósa plébános tervei között már szerepelt. S e terv fő mozgatója hivatalba lépésétől kezdve Tapolcsányi Godefréd volt. A plébánosnak írott rendszeres beszámolóiban mindig vissza-visszatér e gondolat. Egyik első, 1893. november 3-án kelt levelében olvashatjuk: „A templom építés ügyében Főtisztelendőséged kijövetele igen kívánatos volna, a dolog meg van érve, hívek minden hold után 1frtot igen szívesen adnak, templom építő bizottságot Főtisztelendőséged elnökléte alatt akarnak alakítani, mihelyt megalakul a bizottság, azonnal hozzáfognak a gyűjtéshez. Én a várost szívesen megköldülöm ...” A mesterszállásiak, írja Tapolcsányi, „nem ideiglenes kápolnát, hanem legalább 1500–2000 hívó részére való templomot akarnak építeni”.¹⁵ A templomépítő bizottság valószínűleg még november hó folyamán megalakult. Létrejöttéről és működéséről azonban csak későbbi okmányok és Tapolcsányi páter leveleiből érte-

¹² Dósa József feljegyzése

¹³ Dósa József feljegyzése

¹⁴ Dósa József sajátkezű feljegyzése, Pléb. Ir.

¹⁵ Tapolcsányi Godefréd levele, Pléb. Ir.

sülünk. Egyházi elnöke Dósa József plébános lett, világi elnöke pedig Dósa Sándor felsőrészi birtokos.

Még 1893 november folyamán nagy lendülettel megkezdődött az adományok gyűjtése, az építkezés pénzügyi előkészítése. Tapolcsányi a 24 kerületre felosztott pusztá egy-egy részét délutánonként egy bizottság tag szekerén járta be, így gyűjtve a pénzt. November 30-ra már 1.500 forint gyűlt össze.¹⁶ December első napjaiban már 1.700 forintról ír, de „3.000 frtnál nem igen bízom, hogy több legyen” – írja. Ennek okát abban jelöli meg, hogy Alsórészen lakók nem, vagy alig akadoznak, azt állítván, hogy ők voltak a káplánság felállításának elindítói, s a felsőrésziek ezt elorozták tőlük.¹⁷

A gyarapodó summával együtt szaporodtak a gondok is. Nemcsak az alig járható utak, Tapolcsányinak a tanítással együtt járó lekötöttsége, az iskolás gyerekek megbetegedései, az új lelkész-tanító elhelyezkedése, az alsórésziek változó adakozó kedve, valamint a Polgári Olvasó Egylet tagjainak akadékoskodásra, hanem a pénz felhasználásáról szállongó szóbeszéddek is nehezítették a gyűjtést, az előkészületeket. Mégis december 19-ére már 2.000 forint jött össze.¹⁸ Az Olvasó Egylet bizonyos tartózkodásának okát, okait nem ismerjük meg Tapolcsányi atya leveliből, csupán arról értesülünk, hogy az ő véleményüket és ellenállásukat volt a legnehezebb megváltoztatni. A templom-építkezés előmozdítása érdekében az alsórészi iskolában először karácsonyra tervezett, majd január 21-re halasztott jótékonysági bál megrendezésére kér engedélyt mind a plébánostól, mind pedig a városi rendőrkapitányságtól.¹⁹ A január elejére már 2.400 forintra emelkedett összeg újabb növelését várva a rendezvénytől. A báli előkészületek során a nyomtatott meghívókból a környékbeli plébániákra, s az egri érseki hivatalba is küldött példányokat. Valóban, a bál tiszta jövedelme meghaladta a 200 forintot.

Közben Dósa József plébános és Tapolcsányi Godefréd folyamodványt nyújtott be a városi képviselő testülethez, hogy a tervezett templom építéshez építőanyaggal és 5.000 forint támogatással járuljon hozzá. Január 28-i rendkívüli ülésén a testület egyelőre még nem foglalt állást, s a templom helyének kijelölésében is a közbiztonsághoz utasította a folyamodókat.²⁰

1894 első hónapjai P. Tapolcsányi Godefréd levelei szerint a napi aprómunkában teltek el. A templomépítéséről, a tanítás mindennapi gondjairól, a gyerekek betegségeiről és ezzel összefüggő csoportos hiányzásáról, a lelkész-tanítói lakás bővítésének és rendbentartásának ügyeiről. A pénzgyűjtés plébánosi hitelesített gyűjtőívvel mégis folyt tovább. Május elejére az eredménye 4.086 forint volt már. Tapolcsányi egyik leveléből (április 1.) értesülünk, hogy április 22-én gyűlésen és szavazással határoznak a mesterszállásiak a felépítendő templom helyéről, hiszen más helyszín is felmerült, nemcsak a Fekete-halom. A többség azonban a halom mellett voksolt.

¹⁶ Tapolcsányi G. levele 1893. nov. 30. Pléb. Ir.

¹⁷ Tapolcsányi G. levele 1893. dec. 5-én, Pléb. Ir.

¹⁸ Tapolcsányi G. levele, Pléb. Ir.

¹⁹ Lásd Kunszentmárton város kapitányi hivatalának december 21-re szóló engedélyét, Pléb. Ir.

²⁰ 38/kgy 894 sz. határozata 1894. január 28-án, Pléb. Ir.

Ez tűnik ki legalábbis a kunszentmártoni tanács 1894. június 3-i állásfoglalásából, amelyben Dósa Sándor vezetésével több mesterszállási birtokos kérése és a plébánossal közös előterjesztése alapján hozzájárul ahhoz, a templom a Fekete halmon épüljön fel, s hogy a templom építéséhez szükséges 100–120 ezer téglát a felsőrészi tanító földjén verjék és égessék. A képviselőtestület azonban feltételeket is szabott: a halom tetejét csak a szükséges mértékig engedi lehordani, s csak a templom és a feljáró út területét engedi át, míg a halom többi része továbbra is a város tulajdonában és rendelkezésében marad, továbbá a halom tetején lévő „kataszteri fixpont” áthelyezéséről a hatósági engedély beszerzése után az építetőknek kell gondoskodni.²¹

Ilyen előzmények után ült össze 1894. június 23-án Dósa József elnöklete alatt a templomépitő bizottság. Legfontosabb lépésnek a gyűjtésnek, az építési tervnek és a költségvetésnek elkészítését és az egri érsekhez jóváhagyás végetti benyújtását tartotta. A felterjesztett beszámolót és a terveket az érsek jóváhagyólag tudomásul vette, a vállalkozókat pedig – főleg pénzügyi vonatkozásban – további megfontolt vállalkozásra ösztönözte.²² Sajnos, a tervet és a költségvetési javaslatot nem ismerjük. Mindkettőt Mátray Lajos készítette. Dósa József az építkezést augusztus 8-án már nyilvánosan pályáztatta: „Alólirott, mint a p.mesterszállási templomépitő bizottság elnöke, felhívom a t. vállalkozó és építő mester urakat, hogy – amennyiben e munkára vállalkozni kívánnak – a tervet és költségvetői előirányzatot, a vállalati feltételekkel együtt, mai naptól délelőtt 8–12, és délután 3–6 órákban a plébánián megtekinthetik: ajánlataikat pedig folyó hó 12-ei délelőtt 11 óráig a helyszínén, t. i. a feketehalmi iskolánál okvetlen adják be, mert a későbbi jelentkezők figyelembe nem vétetnek.” E felhívást Cseuz József, Mátray Lajos, Pernyész Pál, Sípos István és Tomonyicka József láttamozta, s egyúttal megismerték a részletes építési feltételeket is. Ezek tartalmazták a vállalkozó építőmester és az építető közösség kötelességeit – ez utóbbihoz elsősorban a homok beszerzése és mindenféle építőanyagának a helyszínre történő szállítása tartozott –, s megállapították a határidőket is. Eszerint magát az építkezést 1895. márciusában kell elkezdni és augusztus 1-re kell átadni az épületet.

Ezt követően került sor Mesterszálláson a felsőrészi iskola tantermében az építő bizottság augusztus 12-i ülésére. Megjelentek Dósa József plébános mint egyházi elnök, Dósa Sándor mint világi elnök, Szilárdfy Jakab városi mérnök mellett Mátray Lajos, Tomoniczka István, Tomoniczka József és Pernyész Pál építési vállalkozók és az építő bizottság tagjai. Szilárdfy Jakab az építkezési tervét és költségvetését jónak minősítette, módosítani és kiegészíteni javasolta azonban a templom cementes vakolásával és a templom körül egy egyméteres téglajárda építésével. E feltételeket a bizottság és a jelen lévő vállalkozók is elfogadták. Szilárdfy Jakab a vitás kérdések megoldására a megbízó és a vállalkozó részvételével békebíróság felállítását javasolta. Ezt követően került

²¹ 135/894 Képviselőtestületi határozat, Pléb. Ir. Az építetők a háromszögelési fixpont áthelyezésére a pénzügyminiszter jóváhagyása alapján a Magyar Királyi Háromszögméreti Számító Hivatal engedélyét még augusztus folyamán megszerezték. (MK Háromszögméreti Számító Hivatal 559/1894 sz. átirata, ill. az egri érsek helynök 3962/1894 sz. levele, Tóth Károly polgármester 4369/1894 sz. levele, Pléb. Ir.)

²² Szele Gábor érseki helynök levele 1894. július 16., Pléb. Ir.

sor a benyújtott építési ajánlatok elbírálására, amelyről külön jegyzőkönyvet vettek föl. Az építő bizottság Mátray Lajos és Pernyész Pál ajánlatával szemben, mint legkedvezőbbet Tomoniczka József és társai (Tomoniczka István és Kézsmárki Miklós ácsmester) ajánlatát fogadta el. A benyújtott ajánlatok közül is csupán a Tomoniczkaék javaslata maradt meg a plébániai irattárban.

E gyűlésre nagylelkű felajánlások is történtek. Az építő bizottság pénztárosa, Benke Ferenc a téglaveréshez szükséges homokot, Kovács P. László és Andracsik Márton pedig a kiegészítő téglát a tárolására és a bejáratú úthoz saját területét ajánlotta föl. Később a gazdák még sok ingyen fuvar, a téglaveréshez és -égetéshez pedig rengeteg szalmát ajánlottak föl.

Az előkészületek és a téglaverés – egy levélből kitűnően Czirbusz József kunszentmártoni téglamester alvállalkozásában – még augusztusban megkezdődtek. A munka napi gondjairól Tapolcsányi páter levelei adnak gyakorta hírt. Ilyenek voltak eleinte a vízhiány, azaz: kinek a kötelessége a kútásás, vagy a téglaverésre alkalmatlan augusztus végi, szeptember eleji időjárás, a szalma hiánya. Szeptember végére mégis a szükséges 120 ezer téglából 110 ezret már kivertek, ám október elején még nem tudtak hozzákezdeni az égetéshez és a halom lehordásához. Kisebb nézeteltérések is voltak a téglaverők, a vállalkozó Tomoniczka József és Tapolcsányi páter között.

A pénzgyűjtés is folytatódott. Újra jótékonyági bálát rendeztek, ennek azonban most szerényebb bevétele lett. Szeptember és október hónapokban Katolikus Kör szervezéséhez kezdtek – alapszabály tervezetét október 10-én küldte el Tapolcsányi Godefréd Dósa József plébánosnak –, ennek is egyik fő célja a templomépítés előmozdítása volt.²³ Dósa József plébános közvetítésével tehetősebb magánszemélyektől, birtokosoktól, egyházi testületektől (püspöki kar, egri, temesvári és kalocsai káptalan) kértek segítséget.²⁴ 1894. szeptember 9-én pedig a Vallás és Közoktatásügyi Minisztériumhoz a plébániahivatalon és az egri érsekségen keresztül eljuttatott kérvényünkben a római katolikus vallásalapból kértek támogatást templomuk felépítéséhez.²⁵ A Vallásalap a kérelmet 1895. márciusában fedezet hiányában elutasította.²⁶ Segítséget kértek az anyaváros, Kunszentmárton egyesületeitől is. E kérvényeket mind P. Tapolcsányi Godefréd fogalmazta és írta meg.²⁷ A temetkezési egyletek és az Alsó temetői Kápolna Társaság összesen 130 forint összegű segítséget kínált fel az építkezés megkezdésekor a mesterszállásiaknak.

Jóllehet, az előkészítő munkák már a nyár végén megkezdődtek, a mesterszállásiak és Tomoniczka Józsefék között csak november 25-én kötöttek szerződést a templom felépítésére. Ennek feltételi lényegében semmiben nem térnek el az augusztusi jegyzőkönyvekben rögzítettektől. A vállalkozók a részletes tervrajzot és költségvetést azonban csak 1895. január 2-án és 3-án vették át Dósa József plébánostól.²⁸

²³ Tapolcsányi G. levele, 1894. október 4., Pléb. Ir.

²⁴ Később csupán a temesvári káptalan 5 forintnyi segélyéről értesülünk.

²⁵ Pléb. Ir.

²⁶ Érseki Iroda levele, 1895. április 4., Pléb. Ir.

²⁷ A temetkezési egyletek és a Kápolna Társaság levele, Pléb. Ir.

²⁸ Elismervény, Pléb. Ir.

1894. november 18-án a templomépítő bizottság Tapolcsányi Godefréd vezetésével gyűlést tartott. A felvett jegyzőkönyvből arról értesülünk, hogy a halom tetejének lehordása megtörtént, s felszólítják a vállalkozó mestert, hogy „a téglát haladéktalanul rakassa be és égettesse ki, mert már eddig is a szalmában nagy kár van”.²⁹ A bizottság kérésének megfelelően elkezdett égetést azonban Tomoniczka József Czirbusz téglamester tanácsára november 27-én leállította, mert a téglák nem száradtak ki kellő mértékben, s az égetés folytatását a tavaszi hónapokra akarta halasztani. Ettől Dósa plébános kérésére mégis elállt, s már karácsony előtt megkezdtek a téglaegetést. Ez utóbbi szerencsés lépésnek bizonyult, mert a karácsonyra leesett nagy hó e munkálatok megkezdését megakadályozta volna.

Közben nem várt gondok merültek fel. Ismét fellángolt Mesterszálláson az alsó- és a felsőrészek ellentéte. Az alsórészek folyamodványt írtak az egri érsekhez, felpanaszolván, hogy tőlük nagyon messze esik a tervezett templom, s a végleges hely kijelölésére vegyes bizottság kiküldését kérték az érsektől. A Gergulics Péter és társai által írt beadványt az érseki iroda részletes véleményezésére és arról jelentés tételre 1894. december 20-án megküldte Dósa József plébánosnak. Samassa József érsek 1894. december 31-i levele a bizottság személyi összetételéről is tájékoztat: Dósa József plébános, Bydeskuty Gyula főesperes, s a Jász-Nagykun-Szolnok megyei Királyi Államépítészeti Hivatal képviselője. A helyszíni szemlére és a templom helyének végleges kijelölésére 1895. február 19-én került sor. A plébános és a főesperes mellett Kovács Lajos vármegyei főmérnök megállapították, hogy a Fekete-halom nem „hányt domb, hanem ősi képződmény, melyre tulajdonképpen bátran lehet templomot építeni”. Valószínűleg az alsórészek egyik ellenvetése arra épült, hogy a Fekete-halom nem lehet egy ilyen nagy építményt biztonsággal megalapozni.³⁰ Ez ugyan nem jelentett megoldást az alsórészek gondjára, a templomtól való nagy távolságra, az építkezés elől azonban egy akadályt elgördített, bár a kedélyek később is alig csillapodtak le. Az alsórészek március-áprilisban a templomra befizetett pénzeik visszaperlésével is fenyegetőztek.³¹ A helyszíni szemlére kiküldött bizottság jelentése alapján az egri érseki hatóság a Fekete-halmot tartotta a legalkalmasabb templomhelynek. Kéri ugyanakkor a plébánost, hogy a „nyugtalanokdókat kellő felvilágosítással” meggyőzni igyekezzon a későbbi együtt munkálkodás érdekében.³²

A templom építése

Az események ettől kezdve s a tavaszi jó idő beköszöntésével is felgyorsultak. Tapolcsányi Godefréd 1895. március 5-én kelt levelében arról írt, hogy az építőmesterek a hó közepén már az alap ásásához akarnak kezdeni. Ezért

²⁹ Pléb. Ir.

³⁰ Az egri érsek 465/1894 sz. levele, Bydeskuty Gyula kápolnai főesperes 27/1895. február 8-i levele, s Dósa József feljegyzése Pléb. Ir.

³¹ Tapolcsányi G. levele 1895. április 12., Pléb. Ir.

³² Egri Érseki Hivatal 1426/1895 sz. levele, Pléb. Ir.

a templomépítető bizottság 1895. március 26-ra gyűlést hívott össze, hogy a mesterektől a kiégetett téglát Szilárdfy Jakab városi mérnök szakértői véleménye alapján átvegye. A mérnök a szükségesnek ítélt 88.000 téglából 74.600 darabot talált elfogadhatónak, első osztályú minőségben 49.400 darabot, másodosztályúként 5.600 valamint 17.200 darabot, illetőleg átvett még 2.400 járdatéglát, amelyek az alaphoz felhasználhatók. A hiányzó 13.400 téglát a vállalkozó építőmester tartozik beszerezni és a helyszínre szállítani az építkezés folyamán. Itt tisztáztak még néhány kérdést: a templomtorony alapfalai 2 m mélyek legyenek, elfogadták a kőműves mesternek a szentély oromfalára és a párkányzatra vonatkozó módosító javaslatát s a megállapodást jegyzőkönyvben rögzítették. Dósa József távollétében Tapolcsányi Godefréd bejelentette, hogy az alapkő letételét beszenteléssel együtt, ünnepélyen tervezik.³³

A megkezdődött építkezés a jelek szerint gyorsan haladt, mert a templomépítető bizottság 1895. március 31-i ülésén felvett jegyzőkönyve arról tájékoztat, hogy „a pusztá-mesterszállási fekete-halmon építendő templom alapkővének ünnepélyes megszentelése megtörténvén” a szerződés értelmében az 5.450 forint építési összeg harmadrésze, azaz 1.820 forint – a hiányzó téglák miatti 241 ft 20 kr visszatartásával – Szilárdfy Jakab városi mérnök szakértői véleménye alapján a vállalkozó Tomoniczka Józsefnek kifizethető. Az építkezéshez szükséges, még hiányzó 100 köbméter homokot a templomépítető bizottság jelen lévő tagjai megígérték, hogy a helyszínre szállítják. Ugyanakkor határoztak a felajánlott támogatások behajtásáról is.³⁴ A munkáltatokról a plébános rendszeresen tájékoztatta az egri érseki hatóságot. Az érsekség ugyan anyagilag nem tudta támogatni a templom építését, de Széles Gábor püspök, érseki helynök e célra 100 forintot adományozott.³⁵

Dósa József megrendelésére még március folyamán elküldte oltárterveit és rajzait Nagy Nep. János szobrász-aranyozó Szatmárról, kérve, hogy a megfelelőnek ítélt oltárépítményt válasszák ki.³⁶ Áprilisban a helyszínre utazván 1895. április 17-én Kunszentmártonban megkötötték a szerződést a templom főoltárára, az arra helyezett Olvasós Boldogasszony szoborra, két kerub angyal szoborra, két aranyozott vas és négy fából készült gyertyatartóra. A munka összköltsége 405 forint, beleértve a mezőtúri vasútállomásra szállítás és a felállítás költségeit, határidejét tekintve pedig október 1-ben állapodtak meg.³⁷

Tomoniczka József és Kézsmárki Miklós vállalkozók a munkával gyorsan haladtak. A május 6-ra összehívott bizottsági ülés jegyzőkönyve ugyanis megállapítja, hogy „a templom építmény tető alá vétetvén a második részlet fizetése idején elérkezett”. A bizottság és az építők Szilárdfy Jakab néhány módosító javaslatát elfogadván a pénzt a vállalkozóknak átadták. Ezen a gyű-

³³ Jegyzőkönyv, 1895. március 26., Pléb. Ir.

³⁴ Jegyzőkönyv, Pléb. Ir., Tapolcsányi G. leveléből tudjuk, hogy 27 szekér ment a homokért, de a rossz útviszonyok miatt csak keveset tudtak hozni.

³⁵ Levele 1895. április 18-ról és Dósa József feljegyzése, Pléb. Ir.

³⁶ Nagy Nep. János levele 1895. március 27. postai bélyegzéssel, tervek nélkül, Pléb. Ir.

³⁷ Szerződés és árajánlat, Pléb. Ir. A költségekhez 100–100 forinttal Ökrös Erzsébet, László Eszter és Mária, valamint Lázi Rozás és Szaszko Ilona járultak hozzá. A fennmaradó 105 forintot Dósa József plébános vállalta magára.

lésen ismertette Dósa József az oltárkészítésről kötött szerződését. Kancélus (áldoztatorács) állítása helyett szószék építését javasolta, amelynek költségére egyéni felajánlás történt. Egyéni buzgóságból színes üvegablakok kerülnek a szentélybe. A templomba szükséges 28 ülőpad elkészítésére a megjelent két vállalkozóval nem tudtak megállapodni. Megállapították, hogy a templom-építés költségeiből 337 ft 50 kr hiányzik. Ezért a fizetni nem akaró ajánlattevőket bírói úton kényszerítik vállalásuk teljesítésére.³⁸

Május végén került sor a kereszt ünnepélyes feltételére szentmise keretében.³⁹ Közben két kunszentmártoni asztalos jelentkezett a templomi padok elkészítésére, amelynek költségeit padonként egy-egy mesterszállási család vállalta magára.⁴⁰ A padokat Habranyi Béla asztalos mester készítette el, vállalva a szeptember 1-i átadási határidőt, a színes ablakokat, valamint a szószéket pedig Oláh István épület- és bútorasztalos.⁴¹

Dósa József plébános ezen időközben pedig a mesterszállási templom liturgikus tárgyakkal való felszerelésén fáradozott. Minden tárgyat a Rétyay és Benedek, előbb Kriszta és Társa egyház-felszerelések és zászlók gyárától, Budapestről rendelt meg. A liturgikus felszerelési tárgyak költségeit buzgó adományozók fedezték.⁴² A harangot és állványát Dósa József a budapesti Walsér Ferenc-féle gyárban rendelte meg, amely – a templom felszentelése után, több napos késéssel, 1895. szeptember 18. után szállította le az 1 mázsás, Fis hangolású harangot és állványát. Az állványt úgy készítették, hogy azon legyen hely a régi, 25 kg-os kis harangnak is.⁴³

A nyár folyamán a mesterszállási templomépítés érdekében a kunszentmártoni intelligencia is megmozdult. Július 21-én vasárnap a Síposs-féle szálloda nagytermében műkedvelő hangversenyt, azt követően pedig táncmulatságot rendeztek.⁴⁴

A vállalkozó építők 1895. augusztus 1-én adták át az elkészült templomot az építő bizottságnak. Szakértői véleményét Szilárdfy Jakab kunszentmártoni városi mérnök és Mátray Lajos építési vállalkozó adtak, akik a templomot a tervvel egyezőnek találták, s azt ideiglenesen átvenni javasolták. A végleges átvétel ugyanis a szerződés értelmében csak két év után esedékes. Elismertek

³⁸ Jegyzőkönyv, Pléb. Ir. Itt jegyzem meg, hogy május 10-én újabb bizottsági gyűlést tartottak. Dósa József plébános itt jelentette be Széles Gábor püspök 100 forint adományát, s említett meg név szerint az oltárra adakozókat. Ez utóbbiak nevét a férjezett formában adja meg. P. Kovács Józsefné, özv. Dékány Józsefné, özv. Harangozó Mártonné.

³⁹ A pontos időt nem lehet Tapolcsányi G. leveléből megállapítani. Pléb. Ir. Tapolcsányi G. levele, Pléb. Ir.

⁴¹ Árajánlataik, s a megállapodások a Pléb. Ir.-ban.

⁴² Számlák és szállítólevelek a Pléb. Ir.-ban. Érdemes a tárgyak és adományozók nevét följegyezni: 1. búcsújáró kereszt – Kiss József és Kiss Zsuzsanna, Kunszentmárton, 2. fekete bőrkötésű missale – Dósa József plébános, 3. kehely, consecrálna – Dósa József plébános, 4. aranyozott mostrancia – L. Papp Imréné, Mesterszállás, 5. sekrestye csengő – Kiss F. Pálné, Mesterszállás, 6. vörös casula – Szabó Józsefné, Mesterszállás, 7. aranyozott bronz cibórium és cibórium köpenyke – D. Bíró Bálintné, Mesterszállás, 8. kínai ezüst oltárlámpa, 5 m zsinórral – B. Nagy Györgyné, sz. Papp Mária, Mesterszállás, 9. üvegcsillár 6 gyertyára – Kakuk Lázárné, 10. négyes oltárszengő, öröklámpa üveg, mécségető – Dósa József plébános, 11. iskolai fali kereszt – Dósa József plébános, 12. fehér casula – Dósa József plébános, 13. üveg csillár – Dósa József plébános.

⁴³ Levélváltások és számla, Pléb. Ir.

⁴⁴ Meghívó, Pléb. Ir.

bizonyos pótmunkákat, de rámutattak bizonyos hiányosságokra is. Ezek elvégzését az építők elismerték. Az átvételkor tartott gyűlés jegyzőkönyvi köszönetet szavazott meg a szakértői munka díjtalan vállalásáért, s az építőknek kiutalta a még hátralékos 1948 ft 85 krajcárt.⁴⁵

Közben a szatmári oltárkészítő elkészült munkájával, s jelezte, hogy augusztus 6-án reggel érkezik a mezőtúri állomásra, ahová 3 szekeret kért kellő ponyvával ellátva rossz idő esetére, hogy az oltárépítményt gond nélkül Mesterszállásra vihessék.⁴⁶ A templomépület átvételét, s az oltár felállítását követően – bár még folytak a belső berendezési munkálatok – mindenki az ünnepélyes felszentelésre, s az azt követő bankettre készült. A szeptember 1-én megtartott építő bizottsági ülésen Dósa József plébános először az egri érsek levelét ismertette, aki Mesterszállás önálló „fiók hitközséggé” alakulásáról a végső döntést fenntartotta magának „addig, míg Kunszentmárton város nagyközséggé alakulására nézve a szavazás folyó hó 7-én meg történik, mivel ez P. Mesterszállásának jövőjére nézve igen nagy befolyással van”. Az érsek a templomszentelés napját 1895. szeptember 8-ra tűzte ki, s a fölszentelés elvégzésére Bydeskuty Gyula kápolnai főesperest, aki korábbról már ismeri a templomot és járt Mesterszálláson, küldte ki. A szentelést követő bankettre vonatkozóan úgy határoztak, hogy házilag készítik elő az ebédet legalább 150 főre. Erre a feladatra számos asszonyt kértek föl. Szeptember elejére készültek el a templomi padok is, s az értük járó pénzt Habranyi Béla mesternek át is adták.⁴⁷

A szeptember 8-i fölszentelési ünnepség és az azt követő bankett lefolyásáról az 1895. október 6-án felvett jegyzőkönyv tájékoztat részletesen. Erdemes ebből részletesebben idézni. Dósa József elnök jelentése visszatekintett Mesterszállás régi évszázadaira, a lelki gondozás és az iskolai tanítás helyzetének alakulására a Kunszentmártonhoz tartozó pusztán, s magára a templom építésének történetére. A felszentelés ünnepségéről röviden így ír: „1895. szeptemb. 7-ikén d. u. körülbelül 600 főből álló búcsús gyalog zarándokolt Kunszentmártonból, – mintegy búcsús gyalog zarándokolt Kunszentmártonból, – mintegy 500 főből álló Dr. Dunai Alajos plébános vezetése alatt Békés-Szentandrásról szept. 8-án reggel, ezen kívül igen sok kocsis szállította Kunszentmártonból a híveket.

Az érseki kiküldött, Nagyságos Bideskuty Gyula czimz. kanonok főesperes, kápolnai plébános 8 óra körül érkezett meg nagy számú kísérettel, a határon lovasbandérium és az egyháztanács tagjai fogadták, a hol Dósa Sándor tanács elnöke fogadták, mire ő meleg hangú szavakban válaszolt.

A körmenet 9 órakor roppant számú közönség tömött sorfala között az iskola tanterméből indult ki, elől fehérbe öltözött koszorús leánykák hordozható Mária szoborral, ezután jöttek a papok fényesen öltözve, a menetet Kunszentmárton város intelligens közönsége és a hívők serege zárta be, a kántori teendőket Mezey István Kunszentmártoni kántor végezte, Balga István tiszaföldvári, Bitzó János Kunszentmártoni tanítók segédkezése mellett,

⁴⁵ Jegyzőkönyv, Pléb. Ir.

⁴⁶ Levele, Pléb. Ir.

⁴⁷ Jegyzőkönyv, Pléb. Ir.

»Könyörülj Istenem« című bűnbánati ének és a (latin szövegű) Mindenszentek litániát énekelték.

Érseki kiküldött a templom ajtóval szemben felállított sátor alá menvén ott rédre borulva imádkozott, azután a templomot kívül-belül szenteltvízzel meghintvén, a szertartás befejeztetett.

Ezután következett szentbeszédet a templomban Bideskuti Gyula főesperes mondotta, megemlékezvén arról, hogy ezen templom helyét csak néhány hónap előtt jelölte ki, mennyire örvend, hogy már készen áll.

A nagyközönséghez pedig ifj. Dósa József sályi (borsod megyei) plébános intézett szentbeszédet, a templomon kívül.

A már megáldott új templomban az első szentmisét fényes segédlettel Bideskuti Gyula főesperes végezte, az ünnepélyes nagymisén segédkeztek: Nagyságos Dr. Rétai Gyula címz. kanonok, alesperes törökszentmiklósi plébános, Dósa József kunszentmártoni, Dr. Dunai Alajos békésszentadrási, ifjabb Dósa József sályi, Huszak Endre háromi (helyettes) plébános és Sárgai czibakházi káplán, – a második szentmisét Dósa József kunszentmártoni plébános mutatta be.

Az első szentmisére a templomba csak jeggyel lehetett bejutni, hogy a veszélyes tolongásnak eleje vételessék, mindenütt a legrégebbi rend uralkodott.

Isteni tisztelet után egy felállított sátor alatt 180 terítékű bankett volt, a puszta-mesterszállási gazdasszonyok által készített jó ízű magyaros ételeket fiatal leányok hordták föl, minden arczon a legbensőbb öröm kifejezése tükröződött, felköszöntőkben sem volt hiány, elsőnek idősebb Dósa József szólalt fel, megemlékezvén arról, hogy mint gyermek itt járván fölsóhajtott: »Istenem mily szép volna e domb, ha rajta egy kápolna emelkednék,« most öröme határtalan, mert gyermekkori álmai teljesülve látja, – utána Kiss Antal kunszentmártoni ügyvéd szóllott Mesterszállásáról történelmi feljegyzéseket idézett, kimutatván, hogy pusztánkon már nem ez az első templom, mivel az úgy nevezett várháton már létezett egy Mesterszállás nevű község, melyett templomával együtt a törökök elpusztítottak, – fölszóllaltak még Oláh Antal öcsödi ref. pap, ifj. Dósa József sályi plébános és Dr. Rétai Gyula alesperes, mindnyája méltányolják Mesterszállás pusztának azon törekvését, mely szerint az önálló községgé ohajt alakulni, s osztoznak azon ohajtásban, hogy ez minél előbb teljesüljön.⁴⁸

A templomépítési bizottság októberi ülésének legfontosabb feladata a végleges pénzügyi elszámolás volt. Ennél már számításba vették a szeptemberi felszentelési ünnep után rendezett bál bevételét is, amelyet a templom orgonájának megvásárlására szántak, s az időközben ugyan e célra érkezett befizetéseket. A végelszámolás elvégzésére egy szűkebb bizottságot állítottak föl. Tagjai Dósa József plébános, elnök, Dósa Sándor, az egyháztanács elnöke,

⁴⁸ Az 1895. október 6-i jegyzőkönyv részlete a szeptember 8-i felszentelési ünnepségről, megőrizve a korabeli írásmódot. Itt bukkan fel először írásban az önálló községgé alakulás gondolata, összefüggésben az önálló „fiók-egyházközséggé” alakulás gondolatával, s talán nem függetlenül Kunszentmárton közigazgatási státusának, az a rendezett tanácsú városból nagyközséggé alakulásának folyamatától. Pléb. Ir.

A mesterszállási templom építésének története

Benke Ferenc pénztáros és Romhányi Mihály tanító, a bizottság jegyzője voltak. A bizottság a végelszámolást 1895. október 10-én a kunszentmártoni plébánián elvégezte, s az alábbi keretszámokat adta meg:

Bevétel		Kiadások	
1. külső segély	1.030	1. építési költség	5.450
2. hívek adománya	4.667,90	2. pótmunka díja	138,85
3. 1894. évi bálak	394,82	3. földlehorlás	231,80
4. ksztm-i bál	98,50	4. vegyes kiadások	239,24
5. időközi kamatok	137,64	Építési anyagok	
Építési anyagokban		5. fuvar (homok)	1,675
6. homok	240	6. földmunka	194,50
7. 109 kocsi szalma	327	7. templom alap, letét	
8. fuvar	1.108	8.198,36	
9. kézi napszám		Belső felszerelés	
8.198,36		1. oltár	405
Belső felszerelés		2. ülőszék 28 db	319,20
1. ksztm-i hívektől	722	3. harang	290
2. m. szállásaiktól	800,20	4. vegyes kiadások	508,05
3. orgonaalapra	306,73	5. orgona alap, letét	
4. időközi kamatok		összeg:	1.833,17
Összesen:	10.031,25	Kiadás összege:	9.433,64
		Készpénz (letét)	597,89
		Főösszeg:	10.031,53

Ezt az elszámolást a kiküldött szűkebb bizottság 1895. november 17-én mutatta be az építő bizottság gyűlésének, amely „a kiadások és bevételek egyes tételeit megértvén, tudomásul veszi és helyben hagyja, hálát ad Istennek, hogy a templom építés nagy munkájában olyan hathatósan megsegítette. Elhatározza, hogy jelen jegyzőkönyvet örök emlékül az utókornak levéltárban való elhelyezés végett átadja főtisztelendő Dósa József plébános úrnak.”⁴⁹

Ezzel a jegyzőkönyvvel zárul le a templom építésének legfontosabb szakasza. A Templomépítő Bizottság azonban tovább folytatta a munkáját elsősorban az egyházközségi élet mindennapos gondjainak megoldása érdekében, azaz olyképpen, mint egyháztanács. Megbízatása pedig csak 1897-ben járt le, azaz a két éves jótállási idő letelte után.

A mesterszállási templom végleges átvételére használatbavétel után két évvel, 1897. július 31-én került sor. Az Építő Bizottság ebből az alkalomból gyűlést tartott, amelyen a bizottsági tagok mellett jelen volt az időközben önálló községgé vált Mesterszállás első főbírója. K. Kiss József és első jegy-

⁴⁹ Kiegészítés az 1895. október 6-i jegyzőkönyvhöz, Pléb. Ir. – Lásd Melléklet!

zője, Dóka Elek, a templomot építő Tomoniczka István építési vállalkozó (Tomoniczka József képviselőjében is), Kézsmárki Miklós ácsmester, valamint Mátray Lajos szakértő. Mátray Lajos az Építő Bizottság tagjaival együtt elvégzett vizsgálatáról részletesen beszámolt. A templomot a jótállási követelményeknek általában megfelelőnek találták, csupán néhány pótmunka és javítás elvégzését javasolták. Ezek jogosultságát az építők is elismerték. A hiányok pótlásának ellenőrzésével az Építő Bizottság immár a mesterszállási főbíró és jegyzőt, valamint a bizottság világi elnökét, Dósa Sándort, pénztárosát, Benke Ferencet és Kovács J. Antal tagot bízta meg. A pótmunkák elvégzése után pedig fölhatalmazta Dósa József plébánost, hogy a vállalkozóknak a letett óvadékot kifizesse. A bizottság, működésének befejezése előtt még elvégzendő szükséges munkának tartja a templom tetejének lekátrányozását. Ezen a gyűlésen jelentette be Dósa József, hogy 1897. szeptember 8-ra elkészül az orgona is, megtörténhet a felszentelése. Határozatot fogadtak el, hogy a búcsúúri bál jövedelmét az orgonaépítésre fordítják.

A templomépítés iratai között ezt követően már csak a fentebb jelzett pótmunkák számlái, az óvadék visszafizetésének, néhány esetben pedig a fenntartás és gondozás ügyei szerepelnek.

Tapolcsányi Godefréd

Az 1895. szeptember 8-i felszentelési ünnepségen nem volt jelen a templomépítési mozgalom egyik fő mozgatója, ügyintézője: P. Tapolcsányi Godefréd, minorita szerzetes. A felszentelést megelőző napokban eltávozott Mesterszállásról. Érdemeit ugyan az október 6-án felvett jegyzőkönyvben hangsúlyosan elismerték és rögzítették, váratlan és gyors távozásához kölcsönös félreértések és meg nem értések sora járult. Röviden szólni kell ezekről is.

Magáról Tapolcsányi Godefrédéről nagyon keveset tudunk. Rendfőnöke engedélyével 1893. október 15-én foglalta el a mesterszállási kápláni-tanítói állást. Erről az összevont állásról minden levelezésben szó volt, tehát Dósa József plébános szándéka mindenki, így a rendfőnök előtt a nyilvánvaló lehetett.

Bár elhelyezésével, azaz a tanítói-lelkészi lakással, annak takarításával, fűtésével és az ellátással, valamint az iskola takarításával mindig gondjai voltak – mindezekről a városi tanácsnak kellett volna gondoskodni, s ezt finanszírozni –, konfliktusai feletteseivel akkor kezdődtek, amikor egy év eltelté után, azaz 1894 nyarán a kápláni-tanítói állás meghosszabbítása iránt folyamodott Dósa József. Az eljáráshoz ugyanis Tapolcsányi Godefrédnek be kellett volna mutatni a tanítói oklevelét is, amelynek nem tudott eleget tenni. Ilyen ugyanis nem volt. Mesterszállási körülményei pedig már 1894 nyarára érlelni kezdték benne a távozás gondolatát, amely 1895 tavaszára, nyarára véglegessé vált. Erről a plébánosához majdnem heti rendszerességgel írt levelei is több esetben tanúskodnak. Betegségei, megfázásai, a templomépítés kapcsán személyi vitákba bonyolódása szintén nem könnyítette meg helyzetét. 1895. június 3-án már jelezte Dósa Józsefnek, hogy október 1-vel kérni fogja felmentését, illetve

áthelyezését. Ennek ellenére rendszeresen és szorgalmasan végezte a templomépítés körül reá háruló teendőket.

A plébániai irattárban a templomépítés iratai között Tapolcsányi Godefréd utolsó saját kezű Mesterszálláson írt levelét július 29-i keltezéssel találtam meg. 1895. augusztus 31-én Romhányi Mihály tanító Dósa József plébánoshoz intézett levelében még arról ír, hogy a „páter tisztelendő úr megbízása folytán” kiknek küldött ajánlott levelében meghívót a mesterszállási templom felszentelési ünnepségére. Az előkészületekben tehát még részt vett. Majd szeptember 11-én Budapesten adott fel egy levelezőlapot Dósa József plébánosnak, amelyben elmaradt fizetését Kistapolcsányba kéri. Ugyanaznap Kistapolcsányból táviratilag értesíti volt kunszentmártoni plébánosát, hogy a nagyenyedi zárdába helyezték. További leveleit innen írta. Tapolcsányi Godefréd a kunszentmártoni polgármesteri hivataltól mesterszállási magaviseletéről igazolást kért. Tóth Károly polgármester 1895. október 26-án kelt végzésében Tapolcsányi Godefréd káplántanító viselkedését mesterszállási tartózkodása idején 1893. októberétől 1895. augusztus végéig, kifogástalanak és művelt egyénhez illőnek igazolta.⁵⁰

A templom titulusa Rózsafüzér Királynője, búcsúját azonban a felszentelés évfordulóján, azaz szeptember 8-án, Kisasszony napkor tartják. A templomépítés néhány éve sorsdöntő volt Mesterszállás életében: megerősödött az önálló községgé alakulás gondolata, s maga az önállósulás is megtörtént. A templomépítési mozgalom erősítette az önmaga erejére ébredt, s önállósulni akaró pusztai lakóinak öntudatát, s szinte jelképes módon előbb készült el az Istennek szentelt ház, mint a község háza, azaz a politikai község önállóságát kifejező épület.

IRODALOM

Soós Imre

1984 Egri Főegyházmegye. In: TURÁNYI László (szerk.) *Magyar Katolikus Almanach*. Budapest, 760–767.

⁵⁰ Végzés másolata, Pléb. Ir.